

Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarına ilişkin sistematik bir derleme çalışması

Erhan Dolapçı¹ Feyzi Uluğ²

Özet: Bu çalışmada, Türkiye’de okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları konusunda, 2010-2020 yılları arasında yayımlanmış olan akademik çalışmaların sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Sistematik derleme yöntemiyle yapılan bu çalışmanın örneklem grubunu Türkiye’de yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile Türkiye kökenli hakemli dergilerde yayımlanmış makaleler oluşturmaktadır. Bu bağlamda 55 tez ve 26 makale; yayın yıllarına, yöntemlerine, konularına, bireysel ve örgütsel değişkenler arasındaki ilişkilere, veri toplama araçlarına, örneklemelerine, sonuçlarına ve önerilerine göre değerlendirilmiştir. Veri analiz yöntemi olarak içerik analizi yöntemi tercih edilmiş, veriler derinlemesine incelenmiştir. İncelenen çalışmalarda yoğun olarak öğretmenlerin örneklem grubu olarak tercih edildiği ve örneklem büyüklüğünün nicel çalışmalarda 150-1.300 arası değişmekle birlikte genellikle 200-300 arasında olduğu görülmüştür. Çalışmalar çoğunlukla nicel araştırma yöntemi kullanılarak tarama deseninde yürütülmüştür. Çalışmaların çoğunda öğretimsel liderlik, bağımsız değişken olarak kullanılmış ve diğer değişkenlerle ilişkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür. “Öğretimsel liderlik” değişkeniyle birlikte en fazla kullanılan değişken “örgütsel bağlılık” değişkeni olmuştur. Mevcut araştırma sonucunda ulaşılan diğer bir sonuç ise araştırmacıların öğretimsel liderlik ölçeği geliştirmektense alanyazında mevcut ölçekleri kullanma eğiliminde olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, öğretimsel liderlik, sistematik derleme.

A systematic review related with the instructional leadership behaviours of principals

Abstract: This study aimed to examine systematically academic studies on the instructional leadership behaviours of principals’ in Turkey published between 2010 and 2020. The sample group of this study that is evaluated using a systematic review method, comprised master’s and Ph.D theses as well as articles published in refereed journals of Turkish origin. In this context, 55 theses and 26 articles has been evaluated according to publication years, methods, subjects, relationships between individual and organizational variables, data collection tools, samples, results and recommendations. The content analysis method was preferred as the data analysis method, and the data was analyzed in depth. In the studies, it was observed that teachers were preferred as the sample group and the sample size was generally between 200-300 although it ranged between 150-1.300 in quantitative studies. Studies were mostly carried out in a survey pattern using quantitative research method. In most of the studies, instructional leadership was used as an independent variable, and it was found that its relationships with other variables were significant. The second most commonly used variable used with the "instructional leadership" variable the most was the "organizational commitment" variable. Another result of the present study is that researchers tend to use existing scales in the literature rather than developing instructional leadership scales.

Keywords: Principal, instructional leadership, systematic review.

Başvuru/Submitted
02 Oca / Jan 2023
Kabul/Accepted
19 Şub / Feb 2023
Yayın/Published
31 May/May 2023

DOI:
10.59320/alanyazin.1228279

Sistematik Derleme
Systematic Review

*Alanyazın Eğitim
Bilimleri Eleştirel
İnceleme
Dergisi*
CRES Journal
Critical Reviews in
Educational Sciences
2023, 4/1, 9-20

Dolapçı, E.ve Uluğ, F.
(2023). Okul müdürlerinin
öğretimsel liderlik
davranışlarına ilişkin
sistematik derleme
çalışması, *Alanyazın*, 4(1),
9-20.

Öncü Okul Yöneticileri
Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ Öğretmen, MEB, erhan0037@hotmail.com ORCID: 0000-0003-2257-768X

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, feyzulug@gmail.com ORCID: 0000-0002-4159-6440

Giriş

Eğitimde liderlik, işletme sektöründeki sonuçların niteliğini ve niceliğini iyileştirmek amacıyla bilimsel yönetim teorisinin tanıtıldığı 20. yüzyılın başlarında dikkat çekmeye başlamıştır (Gümüş, Bellibaş, Esen ve Gümüş, 2016). Daha sonra liderlik yaklaşımlarının çoğu okul müdürü açısından da değerlendirilmiş ve birçok araştırmaya konu olmuştur. Son yıllarda da etkili okul çalışmaları ile, öğretmenler ve öğrenciler için üretken öğrenme ortamları yaratmada okul liderlerinin rolü ve günlük uygulamalarının önemi, politika yapımcılar ve araştırmacılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Etkili okul çalışmalarına göre bu rol öğretimsel liderlik rolü olarak açıklanmaktadır (Hallinger ve Heck, 1996; Hallinger ve Murphy, 1985). Türkiye’de de öğretimsel liderliği, okul etkililiği ve okulda yapılan öğretimin niteliği açısından ele alan çalışmalara rastlanmaktadır (Cemaloğlu ve Duran, 2020; Çalık, Sezgin, Kavgacı & Kılınç, 2012; Şişman, 2014). Çalışmalar eğitim sisteminin ve okulların başarıya ulaşmasında okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik rollerine dikkat çekmektedir.

Alanyazın incelendiğinde de okul müdürlerinin öğretimsel liderliğine ilişkin yapılan çalışmaların özellikle son yıllarda arttığı görülmektedir. Ancak alanyazın taraması kapsamında Türkiye’de öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan çalışmaları sistematik bir derleme yaparak, çalışmaların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyan ve kapsamlı bir incelemesi yapan çok az çalışma olduğu görülmektedir (Cansoy ve Polatcan, 2017; Kıranlı Güngör ve Aydın, 2018). Örneğin; Cansoy ve Polatcan (2017), “Türkiye’deki Öğretim Liderliği Araştırmalarının İncelenmesi” isimli araştırmada Türkiye’de öğretim liderliği konusunda yapılmış makale çalışmalarını derleyerek alanyazına genel bir bakış sunmuş, alanyazındaki eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunmuştur. Mevcut araştırma kapsam bakımından yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve makale çalışmaları olmak üzere daha çeşitli yayını ele alması ve tarih aralığının güncel olması bakımından Cansoy ve Polatcan’ın (2017) çalışmalarından farklılık taşımaktadır. Ayrıca anahtar sözcük olarak “okul müdürü öğretimsel liderlik” kavramı tercih edilerek verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmada okul müdürlerinin öğretimsel liderliği konulu 2010-2020 yılları arasında ülkemizde yapılan akademik çalışmalar taranmış, analiz edilmiş, belirli başlıklar altında toplanarak öğretimsel liderlik konusunun Türkiye’deki yansımaları gözler önüne serilmiştir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Okul müdürü öğretimsel liderliği ile ilgili alanyazındaki boşlukların belirlenmesinin, konunun Türkiye’de çalışılma ve işleme sürecinin saptanması bakımından alana katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Çalışmaların bir araya getirilmesi, okul müdürlerinin öğretimsel liderliği hakkında genel bir bakış sunması ve Türkiye’de konu ile ilgili yapılan araştırmalar hakkında bilgi vermesi bakımından, araştırmacıların yanı sıra politika yapımcılar ve uygulayıcılar için rehber niteliğinde bir kaynak olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları ile ilgili yapılmış araştırmaların sistematik derlemesini yapmayı amaçlayan mevcut araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretimsel liderlik araştırmalarının yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Öğretimsel liderlik araştırmalarının desenlerinin dağılımı nasıldır?
3. Öğretimsel liderlik araştırmalarının amaçları nelerdir?
4. Öğretimsel liderlik araştırmalarının örneklemini kimler oluşturmuştur?
5. Öğretimsel liderlik araştırmalarının bulgularının önemli sonuçları nelerdir?
6. Öğretimsel liderlik araştırmalarının sonucunda getirilen öneriler nelerdir?

Öğretimsel Liderlik

Geleneksel olarak okul müdürlüğünün, yönetimsel, politik ve öğretimsel olmak üzere üç temel rol açısından kavramsallaştırıldığı görülmektedir (Bellibaş, Bulut, Hallinger ve Wang, 2016). Etkili okul üzerine yapılan araştırmalarda bu rollerden öğretimsel liderlik rolünün artan önemini ortaya koymaktadır (Hallinger ve Heck, 1996; Hallinger ve Murphy, 1985). Öğretimsel liderlik kavramının özüne baktığımızda ise; etkili bir öğretimin öğrenci öğrenmelerinde daha etkili sonuçlara neden olacağı düşüncesinden hareketle, sınıf içi öğretiminin niteliğinin iyileştirilmesine dönük liderlik davranışları meydana getirmek olduğu görülmektedir (Leithwood, Louis, Anderson ve Wahlstrom, 2004).

Bir öğretim lideri olarak okul müdüründen beklentiler de bu yönde şekillenmekte, müfredatın

takibi, öğretimin etkililiğinin denetlenmesi, öğrenci başarısındaki ilerlemeyi takip etmesi, öğrenci ve öğretmenlerden yüksek başarı beklentisi içinde olması, okulda herkesin öğrenebileceği olumlu ve sağlıklı bir kültür oluşturması şeklinde sıralanmaktadır (Marks & Printy, 2003). Bazı çalışmalarda da, öğretimsel liderliğin ayırt edici bir özelliği, “okul topluluğunun tüm üyelerinin öğrenmesini teşvik etmek için kapasite geliştirme” şeklinde ifade edilmektedir (Leithwood, Patten ve Jantzi, 2010; Saphier, King ve D’Auria, 2006).

Hallinger ve Murphy (1985) öğretimsel liderliği; okullara özgü olan, öğretim süreci, eğitim programı ve akademik başarı ile ilgili etkinlikleri merkeze alan bir liderlik yaklaşımı olarak tanımlanmışlardır. Alanyazında öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan diğer tanımlara bakıldığında; öğretimsel liderliğin en önemli işlevinin öğretimi yönlendirmek olduğu söylenebilir. Öğretimin etkililiği açısından okul müdürleri, öğretimde yenilikçiliği teşvik etmeli, öğretimi stratejilerinin çeşitlendirilmesi açısından fırsatlar sunmalı, öğretmenlerin öğretimsel yöntemleri çeşitlendirmesi için destek olmalıdır (Behar- Horenstein, 1995). Podmostko’ a (2000) göre de öğretimsel liderlik, öğretim süreçlerine yön verme, profesyonel gelişme, veriye dayalı karar ve hesap verme ile ilişkili bir liderlik yaklaşımdır. Cheng’e (2005) göre ise öğretimsel liderlik, eğitim ve öğretimdeki yeniliklere liderlik etmeyi, mesleki gelişime önem vererek profesyonelliği desteklemeyi ifade eder.

Bu tanımlardan da yola çıkarak okul müdürlerinin öğretimsel liderliğinin, okulun etkililiği açısından bireysel bir yetenek ve örgütsel bir özellik olarak önemli olduğu söylenebilir. Bu çalışmada da, öğretimsel liderlik okul liderlerinin, öğretmenlerin mesleki bilgilerini artırmak ve nihayetinde öğrenci öğrenimini ve okul etkililiğini artırmak amacıyla öğretmen öğrenimine rehberlik etmek, yönlendirmek, desteklemek ve katılmak için kasıtlı çabalara giriştiği bir süreç olarak değerlendirilmiş ve alanyazındaki araştırmalar bu doğrultuda seçilmiştir.

Alanyazında öğretim liderliği ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Şişman (1997) tarafından geliştirilen “Okul Müdürlerinin Öğretim Liderliği Davranışları Anketi”nin, öğretim liderliği konusunda Türkiye’de geliştirilmiş ilk veri toplama aracı olduğu görülmektedir. Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışlarını sergileme derecesini belirlemeye yönelik olarak geliştirilen anket, 5’li Likert tipinde, 50 maddeden oluşan bir ölçme aracıdır. Ölçek; “okul amaçlarının belirlenmesi ve paylaşılması”, “eğitim programı ve öğretim sürecinin yönetimi”, “öğretim süreci ve öğrencilerin değerlendirilmesi”, “öğretmenlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi” ile “düzenli öğretme-öğrenme çevresi ve iklimi oluşturma” olmak üzere 5 boyuttan oluşmaktadır. Daha sonra Şişman “Öğretim Liderliği Davranışları Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirliğini test ederek norm değerlerini belirlediği bir çalışma daha gerçekleştirmiştir (Şişman, 2016, s. 378). Bu ölçeklerin alanyazında öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan ölçme araçları olduğu dikkat çekmektedir.

En yaygın uygulanan öğretimsel liderlik modeli ise, Hallinger ve Murphy (1985) tarafından geliştirilmiştir. Bu modelde, okul misyonunu tanımlamayı, müfredatı ve öğretimi yönetmeyi ve olumlu bir okul öğrenme ortamı geliştirmeyi kapsayan üç boyut öne sürmüşlerdir. Bu boyutlardan “Okul Misyonunu Tanımlama”, okul topluluğunun tamamında açık, ölçülebilir, zamana dayalı okul akademik hedeflerini tanımlama ve bunlara bağlılık kazanmada müdürün rolü ile ilgilidir.

“Öğretim Programını Yönetme”; okul genelinde öğretim ve öğrenimi koordine etme, geliştirme ve izleme konusunda müdürün sorumluluğuna odaklanır. “Olumlu Bir Okul Öğrenme Ortamı Geliştirme”; müdürün sürekli iyileştirme kültürü geliştirme ve öğrenciler ve öğretmenler için yüksek standartlar ve beklentiler geliştirme sorumluluğunu ifade etmektedir (Hallinger & Wang, 2015). Türkiye’de de Hallinger ve Murphy (1985) tarafından geliştirilen “öğretimsel liderlik modeli” temel alınarak Bellibaş, Bulut, Hallinger ve Wang (2020) tarafından “Öğretimsel Liderlik Ölçeği” geliştirilmiştir.

Yöntem

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliği konusunda Türkiye’de yayımlanan bütün akademik çalışmaları incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada, sistematik derleme deseni tercih edilmiştir. Higgins ve Green (2011) sistematik derlemeyi, belirli bir araştırma sorusunu yanıtlamak amacıyla, ilgili yayınların önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde toplanarak sentezlenmesi şeklinde tanımlamaktadırlar. Sistematik derlemenin temel özellikleri ise; belirli bir ölçüt çerçevesinde seçilen bütün çalışmaların incelenmesi, belirli bir yöntemin benimsenmesi, açık ve net amaçlarının ve buna bağlı olarak dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerinin olması, bulguların sistematik bir biçimde sentez edilip sunulması

şeklinde sıralanmaktadır (Bellibaş ve Gümüş, 2018).

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Tez Merkezi veri tabanı, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Google Akademik ve Türk Eğitim Endeksi veri tabanlarında dizinlenen okul müdürlerinin öğretimsel liderliği ile ilgili araştırmalar oluşturmaktadır. Araştırmada yeterli büyüklükte örnekleme ulaşabilmek ve güncel yayınlarla çalışabilmek için amaçlı örnekleme alma yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011). Bu doğrultuda, araştırmanın örneklemini 2010-2020 yılları arasında Türkiye’de yapılan ve erişime açık olan 52 yüksek lisans tezi, 3 doktora tezi ve 26 makale olmak üzere toplam 81 çalışma oluşturmaktadır. Örnekleme grubunun Türkiye ile sınırlanması, makaleler için hakemli dergilerde yayınlanmış olması belirlenen diğer ölçütlerdir. Çalışmaya dâhil edilen araştırmalarda anahtar kelimelere, başlığa ve özet bilgilerine dikkat edilmiş ve bu kapsamdaki çalışmalar araştırma havuzuna dâhil edilmiştir. Tezlerden üretilen makalelerde ise temel araştırmanın tezler olması nedeniyle, tezler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu çalışma kapsamında veri toplamak amacıyla Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderliği Konulu Yapılan Çalışmaları İnceleme Formu hazırlanmıştır. Bu formda çalışmaların; yayım türleri, yayım yılları, yazar adları, örnekleme bilgileri, uygulandığı eğitim kademesi, araştırma yöntemleri, çalışma konu alanları ve değişken türü, veri toplama araçları, araştırma amaçları, sonuçları ve önerileri tablo şeklinde yer almaktadır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen sorulara yönelik “öğretimsel liderlik” anahtar sözcüğü ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Tez Merkezi veri tabanı, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM), Google Akademik ve Türk Eğitim Endeksi veri tabanlarında alanyazın taraması yapılarak 55 adet tez çalışması ve 26 adet makaleye ulaşılmıştır. Erişime açık olan, tam metin olan ve çalışmasının temel öğelerinden biri veya tamamı öğretimsel liderlik olanlar dahil edilip diğer çalışmalar kapsam dışı bırakılarak, belirlenen dahil etme/çıkarma kriterlerine göre veriler toplanmıştır. 2 adet tez çalışması ve 5 adet makale erişime kapalı olduğundan, 1 adet tez çalışması ve 4 adet makale tam metin olmadığı veya tam metin olup ilgisiz olduğu için araştırmaya dâhil edilmeyerek kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar hazırlanan yayım tarama formunda “yüksek lisans tezleri”, “doktora tezleri” ve “makaleler” olmak üzere gruplanmış ve bu gruplar da kendi içlerinde yıllara göre sıralanmıştır. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar için son tarih 15 Aralık 2020’dir. Örnekleme grubunun Türkiye ile sınırlanması, makaleler için hakemli dergilerde yayınlanmış olması ve çalışmaların okul müdürlerinin öğretimsel liderliği konusuna özgü olması belirlenen diğer ölçütlerdir.

Uygulama Süreci

Yürütülen çalışmada toplanan verilere betimsel içerik analizi yöntemi uygulanarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Betimsel içerik analizi, herhangi bir konu veya disipline ilişkin araştırmaların genel eğilimleri ve sonuçlarını ana hatları ile ortaya çıkarmak adına yapılan sistematik derleme yöntemidir (Çalık ve Sözbilir, 2014). Verilerin analizinde bulgular kullanılma sıklığı (f) ile ifade edilmiştir. Bunun için tüm dokümanlar eş zamanlı taranarak üzerinde durulan değişkene göre tablolaştırılmış, tek tek sayılarak kullanılma sıklığına erişilmiştir. Veri elde etmek için yapılan aramalar, anahtar kelimeler ve belirlenen ölçütler doğrultusunda daraltılarak yapılmıştır. Birçok veri tabanından faydalandığı için tekrarlı yayınlar veri setine dâhil edilmemiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler tablolara işlenerek analizler yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmada belirlenen alt amaçlara ilişkin elde edilen bulgular araştırma soruları çerçevesinde başlıklar ve tablolar halinde sunulmuştur.

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Yıllara Göre Dağılımı

Mevcut araştırmada incelenen çalışmaların yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde öğretimsel liderlik konusunun yüksek lisans tezlerinde daha çok çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca doktora tezlerinde de az olmasına rağmen son yıllarda öğretimsel liderlik konusunun ele alındığı dikkat çekmektedir. Tez olarak çalışılan araştırmalardan

oluşturulan makalelerin örnekleme alınmamasına ve sadece TR dizin dergilerde yayımlanan makalelerin örnekleme alınmasına rağmen öğretimsel liderlik kavramının makale çalışmalarında tez çalışmalarının yarısı kadar araştırma konusu olarak seçildiği görülmektedir. Ayrıca son yıllarda yapılan çalışmaların sayısında ilk yıllara oranla artış olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 1. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

Araştırma Yılları	Yüksek Lisans Tezi <i>f</i>	Doktora Tezi <i>f</i>	Makale <i>f</i>
2010	5	0	0
2011	3	0	0
2012	0	0	3
2013	7	0	4
2014	7	0	7
2015	3	0	3
2016	4	1	3
2017	5	1	1
2018	6	0	3
2019	8	0	0
2020	4	1	2
Toplam	52	3	26

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Desenlerine Göre Dağılımı

Tablo 2’de görüldüğü gibi mevcut araştırmada incelenen çalışmaların çoğunluğunda nicel yöntemler kullanılmıştır ($f=61$). Nicel yöntemin kullanıldığı çalışmalarla karşılaştırıldığında nitel ve karma yöntemle yapılan çalışmaların daha az olduğu görülmüştür ($f=20$). Diğer taraftan nicel araştırmalarda, betimsel tarama (survey) ($f=31$) ve ilişkisel tarama ($f=30$) desenleri benimsenmiştir. Nitel araştırmalarda ise durum çalışmasına ağırlık verildiği anlaşılmıştır ($f=11$). Meta analiz çalışmalarının sayısı az olmasına rağmen ($f=3$), öğretimsel liderlik konusunda bu desende araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Son olarak nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma araştırmalara baktığımızda, çok fazla tercih edilmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($f=6$). Başka bir ifadeyle, “Öğretimsel Liderlik” konusundaki çalışmalarda daha çok nicel yöntemlerin tercih edildiği, karma çalışmalara az sayıda yer verildiği ifade edilebilir.

Tablo 2. Araştırmaların Desenlerine Göre Dağılımı

Yöntem	Desen	<i>f</i>
Nicel	İlişkisel	30
	Tarama	31
Nitel	Yarı Yapılandırılmış Görüşme	11
	Meta-analiz	3
Karma	(Nicel ve Nitel) Anket, Görüşme	6
Toplam		81

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Amaçlarına Göre Dağılımı

Tablo 3. Araştırmaların Amaçlarına Göre Dağılımı

Araştırma amaçları	<i>f</i>
Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının düzeylerini ortaya koymak	34
Öğretimsel liderliğin örgütsel ve bireysel değişkenlerle ilişkisini incelemek	33
Öğretimsel liderliğin okul etkililiği ve öğrenci başarısına etkisini incelemek	6
Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları sınırlandıran etmenleri belirlemek	3
Öğretimsel liderlik konusunda ölçek geliştirme	1
Öğretimsel liderliğin nasıl anlamlandırıldıklarını ortaya koymak	4
Toplam	81

Tablo 3'e bakıldığında öğretimsel liderlik konusunda yapılan araştırmaların iki temel amaç doğrultusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar; okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının düzeylerini belirlemek ($f=34$) ve öğretimsel liderliğin örgütsel ve bireysel değişkenlerle ilişkisini ortaya koymaktır ($f=33$). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının incelendiği çalışmalarda; öğretmenlere ve okul yöneticilerine göre okul müdürlerinin öğretimsel davranışlarına ve özelliklerine ilişkin algıları ve bazı değişkenler (cinsiyet, kıdem, eğitim düzeyi okul türü ve sosyo-ekonomik çevre) bakımından farklılık gösterip göstermediği ortaya konmak amaçlanmıştır ($f=34$). Öğretimsel liderliğin örgütsel ve bireysel değişkenlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalardaki değişkenlerin ise; örgüt iklimi, örgütsel sağlık, örgütsel özdeşleşme, örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık, kuşaklararası iklim, örgütsel sinizm, okul iklimi, okul kültürü, öğretmen öz yeterliği ve kolektif yeterlik, akademik iyimserlik, öğretmen motivasyonu, pozitif psikolojik sermaye, mesleki tükenmişlik, okul müdürlerinin duygusal zeka yeterlikleri, çatışma çözme, mizah tarzları, iş tatmini, ve liderlik stillerinden oluşmaktadır ($f=33$). Öğretimsel liderliğin, okul etkililiği ve öğrenci başarısına etkisini amaçlayan araştırmalarında bulunması ($f=6$), okul çıktılarında öğretimsel liderliğin rolünün ele alındığını göstermektedir. Öğretimsel liderlik konusunda ölçek geliştirme çalışmalarının ise çok az olduğu dikkat çekmektedir ($f=1$). Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin öğretimsel liderliğin nasıl anlamlandırıldıklarını ortaya koymayı amaçlayan çalışmaların ise nitel desende tasarlanmış çalışmalar olduğu ve bu amaç doğrultusunda az sayıda çalışma ($f=4$) yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan anlaşıldığı üzere araştırmalarda okul yöneticilerinin ne düzeyde öğretimsel lider olduklarına yoğunlaşılmıştır ($f=34$). Fakat son yıllarda yapılan ilişkisel tarama araştırmalarıyla öğretimsel liderliğin örgütsel ve bireysel değişkenlerle ilişkisinin ortaya konulmaya çalışıldığı ve ikinci en çok ağırlık verilen amaç olduğu anlaşılmaktadır ($f=33$). Öğretimsel liderlik rollerini sınırlandıran etmenler üzerinde ise çok az odaklanıldığı görülmektedir ($f=3$).

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Örneklemlerine Göre Dağılımı

Tablo 4 incelendiğinde örnekleme alınan çalışma grubuna göre çalışmaların sırasıyla öğretmenler ($f=59$), okul müdürü ve öğretmenler ($f=13$), okul müdürleri ($f=8$), öğretmen ve öğrenci ($f=1$) üzerinde uygulandığı görülmüştür. Bu bulgu, araştırmaların öğretmen algısına göre okul müdürlerinin öğretimsel lider olup olmadıklarını incelemeye çalışıldığını ortaya koymaktadır. Örneklem büyüklüğünün ise 101-500 örneklem arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır ($f=47$). En çok örnekleme alınan okul basamağının da ilköğretim olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($f=48$).

Tablo 4. Araştırmaların Örneklemlerine Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	f
Okul müdürü	8
Okul müdürü ve öğretmen	13
Öğretmen	59
Öğretmen ve Öğrenci	1
Örneklem Büyüklüğü	
<100	14
101-499	47
>500	20
Okul Basamağı	
Okulöncesi	3
İlköğretim	48
İlköğretim ve Ortaöğretim	18
Ortaöğretim	11
Halk eğitim	1
Toplam	81

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarında Kullanılan Ölçme Araçlarının Dağılımı

Tablo 5’te yer alan araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarına ilişkin veriler incelendiğinde, Şişman (2004) tarafından geliştirilen okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları (f=34) ölçeğinin yapılan çalışmalarda en çok kullanılan ölçme aracı olduğu görülmektedir. Şişman tarafından diğer yıllar atıf gösterilerek kullanılan ölçeklerin toplam sayısına bakıldığında da (f=21) araştırmacılar tarafından Şişman’ın geliştirmiş olduğu ölçeklerin, öğretimsel liderlik konusunda en çok tercih edilen ölçme aracı olduğu bulgusu ortaya çıkmaktadır. Şişman tarafından geliştirilen ölçme araçları dışında araştırmacılar tarafından geliştirilen (f=2), Tanrıoğen (2000) tarafından geliştirilen “Öğretimsel Liderlik Envanteri” (f=2), İbrahim (1985) tarafından geliştirilen “Öğretim Liderliği Davranışları Tanımlama Ölçeği” (f=2), Gümüseli (1996) tarafından geliştirilen “Okul Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Davranışlarını Sınırlayan Etkenler Anketi” (f=1), Çakıcı (2010) tarafından geliştirilen “Okul Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Gerçekleştirme Düzeyi Ölçeği” (f=2), Şahin (2011) tarafından geliştirilen “Öğretimsel Liderlik Ölçeği” (f=2) ve Higginson (2011) tarafından geliştirilen “Öğretimsel Liderlik Algı Ölçeği” (f=1) olmak üzere çeşitli ölçme araçlarının çalışmalarda kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 5. Araştırmalarda Kullanılan Ölçme Araçları

Kullanılan ölçme araçları	f
Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ölçeği (Şişman, 1996)	6
Öğretim liderliği ölçeği (Şişman, 2002)	5
Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ölçeği (Şişman, 2004)	34
Müdürlerin öğretim liderliği davranışları ölçeği (Şişman, 2012)	7
Öğretim liderliği davranışları ölçeği (Şişman, 2016)	2
Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları (Hallinger, 1983)	1
Araştırmacılar tarafından geliştirilenler	2
Öğretimsel liderlik envanteri (Tanrıoğen, 2000)	2
Öğretim liderliği davranışları tanımlama ölçeği (İbrahim, 1985)	2
Öğretim liderliği anketi (Gümüseli, 1996)	2
Okul Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Davranışlarını Sınırlayan Etkenler Anketi (Gümüseli, 1996)	1
Okul yöneticilerinin öğretim liderliği gerçekleştirme düzeyi (Çakıcı, 2010)	2
Öğretimsel liderlik ölçeği (Şahin, 2011)	2
Öğretimsel Liderlik Algı Ölçeği (Higginson, 2011)	1

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Sonuçlarına Göre Dağılımı

Tablo 6 incelendiğinde öğretimsel liderlik ile ilgili araştırmalarda okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarıyla çok sayıda bireysel ve örgütsel değişkenle pozitif yönlü anlamlı

ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda öğretimsel liderliğin en çok pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu örgütsel değişkenin örgütsel bağlılık olduğu (f=8) dikkat çekmektedir. En çok pozitif yönde anlamlı ilişkisinin olduğu bireysel değişkenin de öğretmen motivasyonu olduğu görülmektedir (f=4). Ayrıca öğretimsel liderliğin, etkili okul (f=3) ve öğrenci başarısı (f=1) ile de pozitif yönde anlamlı ilişkisini ortaya koyan araştırmalar olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. *Öğretim liderliği ile ilişkili örgütsel ve bireysel değişkenlerin dağılımı*

İlişki	İlişkini Yönü	f
ÖL Öğretmen özyeterliliği ve kolektif yeterliliği yordar.	Pozitif	1
ÖL öğretmenlerin mesleki kabul alanlarını yordar.	Pozitif	1
ÖL öğretmen motivasyonunu yordar.	Pozitif	4
ÖL öğretmenlerin mesleki kabul alanlarını yordar.	Pozitif	1
ÖL iş tatmini ile ilişkilidir.	Pozitif	2
ÖL öğretmenlerin örgütsel özdeşleşme düzeyleri ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL öğretmenlerin pozitif psikolojik sermaye düzeyleri ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL öğretmenlerin yaratıcılık düzeyleri ile ilişkilidir.	Pozitif	1
Okul müdürlerinin durumsal liderlik stilleri ile ilişkilidir.	Pozitif	2
ÖL vizyoner liderlik ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL mesleki tükenmişlikle ilişkilidir	Negatif	1
ÖL okul müdürlerinin duygusal zeka yeterliklerini iş yaşamında kullanma düzeyleri ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL yöneticilerin zaman kullanımı davranışları ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL etkili okul düzeyi ile ilişkilidir.	Pozitif	3
ÖL öğrenci başarısı ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL örgütsel mutluluk ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL kuşaklararası iklim ve kuşaklararası öğrenme ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL kurumsal itibar algısı ile ilişkilidir.	Pozitif	1
ÖL Okul iklimini yordar.	Pozitif	3
ÖL Örgütsel bağlılığı yordar.	Pozitif	8
ÖL örgütsel sinizmi yordar.	Negatif	1
ÖL Örgütsel vatandaşlığı yordar.	Pozitif	1
ÖL Örgüt sağlığını yordar.	Pozitif	1
ÖL mizah tarzı ile ilişkilidir.	Pozitif	1

Öğretimsel Liderlik Araştırmalarının Önerilerine Göre Dağılımı

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmalarda öğretimsel liderlik ile ilgili uygulamaya yönelik öneri olarak okul yöneticilerine öğretimsel liderliğe yönelik hizmet içi eğitim verilmesi önerilerinin yoğun olduğu görülmüştür (f=63). Bunun yanısıra okul müdürlerinin öğretmenlerin mesleki gelişimine destek sunacak etkinlikler düzenlemeleri ve imkanlar sunmaları (f=48) en çok değinilen ikinci öneri olarak görülmektedir. Müdürlerin öğretimsel liderlik ile ilgili eğitim alarak güçlendirilmesi gerektiği (f=26) ile lisansüstü eğitim almaları (f=32) önerileri ise araştırmacıların sıklıkla vurguladıkları öneriler arasında yer almaktadır. Ayrıca okul müdürlerinin atanmasında bir ölçüt olması gerektiği (f=27) ve okul müdürlüğünün bir meslek haline getirilmesi (f=17) yönündeki önerilerde, araştırmacıların öğretimsel liderliği okul müdürlerinin sahip olması gereken bir liderlik özelliği olarak gördüklerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 7. *Uygulayıcılara Yönelik Önerilerin Dağılımı*

Öneriler	f
Okul müdürlerine yönelik hizmet içi eğitim verilmesi	63
Okul müdürlerinin öğretmenlerin mesleki gelişimine destek sunacak etkinlikler düzenlemeleri ve imkanlar sunmaları	48
Okul müdürlerinin lisansüstü eğitim yapması	32
Okul müdürlerinin atanmasında öğretimsel liderliği kapsayacak şekilde ölçütler geliştirilmesi	27
Okul müdürlerinin eğitim programları aracılığı ile öğretimsel liderlik davranışları açısından güçlendirilmeleri	26
Okul müdürlerinin iş yükünü azaltmaya yönelik idari düzenlemeler	18
Okul müdürlüğünün meslek haline getirilmesi	17
Okul müdürlerinin iletişim becerilerini geliştirmeleri	7

Okul müdürlerinin öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerini gözlemlemesi 3

Tablo 8 incelendiğinde ise öğretimsel liderlik araştırmalarının araştırmacılara yönelik önerilerinin yer aldığı bulgular görülmektedir. Araştırma önerileri incelendiğinde en çok farklı okul türü ve kademesinde (f=68) ve öğrenci, veli gibi farklı paydaşların görüşleri incelenerek benzer araştırmaların yapılabilceği önerisi (f=62) getirildiği dikkat çekmektedir. Nitel çalışmalarla derinlemesine bilgi toplanarak öğretimsel liderliğin araştırılması yönündeki önerilerde incelenen araştırmaların yarısından fazlasında görülmektedir (f=47). Ayrıca öğretimsel liderliğin akademik başarıya etkisi olup olmadığının incelenmesi (f=5) önerisi de diğer son yıllarda öğretimsel liderlik ile okul etkiliği arasındaki ilişkiyi incelemek isteyen araştırmacılar açısından önemli görülebilir.

Tablo 8 . Araştırmacılara Yönelik Önerilerin Dağılımı

Öneriler	f
Farklı okul türü ve kademelerinde inceleme	68
Farklı paydaşların görüşlerinin inceleme	62
Nitel ve karma çalışmalar yapılması (açıklayıcı biçimde)	47
Bireysel ya da örgütsel değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi	18
Sosyo-ekonomik farklı okul düzeylerine göre incelenmesi	12
Resmi ve özel okul karşılaştırılmasının yapılması	8
Akademik başarıya etkisi olup olmadığının incelenmesi	5
Örgütsel çıktılar arasındaki ilişkilere yönelik meta-analiz çalışmalar yapma	2
Öğretimsel liderliğe yönelik ölçme araçlarının geliştirilmesi	2

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada alanyazında okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rollerini konu alan araştırmalar derlenerek, akademik çalışmalardaki yaklaşımlar ve alanyazındaki konu ile ilgili yönelimler hakkında genel bilgiler açıklanmaya çalışılmıştır. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma bulguları incelendiğinde, eğitim yönetimi alanında okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rollerine ilişkin çalışmaların önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Araştırmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında son on yılda özellikle okul müdürlerinin öğretimsel liderliği ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri sayısında artış olduğu sonucuna ulaşılabılır. Makale sayılarında ise aynı oranda artış gözlemlenmemiştir. Bu durum mevcut araştırmaların öğretimsel liderliği Türkiye’de TR dizin dergilerde yayınlanma sınırlılığı ile ilişkili olabilir. Çünkü alanyazın incelendiğinde özellikle son yıllarda uluslararası ve yabancı dilde yayın yapan dergilerde okul müdürlerinin öğretimsel liderliğine ilişkin araştırmalara rastlanmaktadır (Bellibaş vd., 2020; Karacabey, Bellibaş ve Adams, 2020; Kıranlı Güngör ve Aydın, 2019). Bu durumun da okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rollerinin alanyazında artan önemi sonucunu desteklediği düşünülebilir.

Mevcut araştırmaların incelenen çalışmaların desenlerine ilişkin bulgusu ise öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla nicel yöntemlerle ve tarama (survey) deseninde yapıldığını göstermektedir. Örgütsel ve bireysel değişkenlerle öğretimsel liderliğin ilişkisini inceleyen çalışmalarda hemen hemen aynı orandadır. Bu sonuç Cansoy ve Polatcan’ın (2017) yapmış oldukları çalışmayı desteklemektedir. Öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan meta-analiz çalışmaları ise sayıca az olmalarına rağmen, öğretimsel liderlik ile ilgili araştırmaları ele alarak değişkenlerin etki büyüklüklerini belirlemeleri ve öğretimsel liderliğin önemini ortaya koymasından önemli görülebilir (Kış ve Konan, 2014; Özdoğru ve Güçlü, 2020). Nitel ve karma yöntemle yapılan araştırmaların yetersiz düzeyde olduğu ise, bulgulardan yola çıkarak ulaşılabileceğimiz diğer bir sonuçtur. Nitekim alanyazında eğitim alanında yapılan sistematik derleme çalışmalarına bakıldığında benzer şekilde nicel çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir (Cevher ve Yıldırım, 2020; Koşar, Er, Kılınç ve Koşar, 2017).

Mevcut araştırmaların bir diğer bulgusu olan araştırma amaçlarına yönelik bulgulardan elde edilen verilere göre “okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarının düzeylerini ortaya koymak” en çok ele alınan amaç olduğu görülmektedir. “Öğretimsel liderliğin örgütsel ve bireysel değişkenlerle ilişkisini incelemek” ise en çok ele alınan diğer bir amaç olarak tespit

edilmiştir. Bu da araştırma yöntemlerinde neden ilişkisel ve tarama desenlerinin daha çok tercih edildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Derinlemesine bilgi toplamayı, olgu ve durumları incelemeyi amaçlayan araştırmaların sayısı ise alandaki araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda yeterli sayıda olmadığı söylenebilir. Nitekim alanyazında bazı çalışmalar öğretimsel liderliğin farklı amaçlar doğrultusunda ele alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır (Kıranlı Güngör ve Aydın, 2019).

Ayrıca mevcut çalışmada, okul müdürlerinin öğretimsel liderliği ile ilgili incelenen araştırmalarda çalışma gruplarının genellikle öğretmenlerden oluştuğu ve örneklem büyüklüğünün 100-500 kişi arasında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum öğretmenlerin daha kolay ulaşılabilir olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bazı araştırmalarda veli ve öğrenci gibi diğer paydaşlarında örneklem olarak belirlenebileceği önerilirken (Bozkurt ve Aslanargun, 2015; Şişman, 2016), sadece bir çalışmanın (Akyol, Akar Vural ve Gündoğdu, 2017) örnekleminde öğrenciler yer almaktadır. Diğer taraftan öğretimsel liderlik ile ilgili verilerin toplanmasında veri toplama aracı olarak en çok anketlerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar arasında Şişman'ın (2004) geliştirmiş olduğu ölçeğin önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Şişman'ın ölçeğinin yoğun bir şekilde kullanılmasının nedenleri; araştırmaların çoğunda kullanılmış olması, kültürel olarak Türkiye'de geliştirildiği için uygun olması, son yıllarda öğretimsel liderlik ile ilgili yeterli sayıda ve nitelikte ölçek geliştirilmemiş olarak sayılabilir. Fakat Kıranlı Güngör ve Aydın (2019) yaptıkları çalışmada öğretimsel liderlik ile ilgili yapılan çalışmalarda aynı ölçeklerin kullanılmasının geçerlilik ve güvenilirlik açısından çeşitliliği engellediği ve aynı veri toplama araçlarının kullanıldığı araştırma tekrarları yerine ilgili ölçeğin geliştirildiği araştırma çalışmalarına odaklanılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Araştırmaların yayılımı hakkında bilgi verdiği (Cevher ve Yıldırım, 2020) düşünülerek, öğretimsel liderliğin araştırmalarda hangi değişkenlerle ilişkilendirildiği incelenmiştir. Bütün yayın türlerinde "öğretimsel liderlik" değişkeni ile en fazla kullanılan değişken "örgütsel bağlılık" değişkeni olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretimsel liderliğin ilişkisi pozitif yönde ve anlamlı olarak görüldüğü bireysel ve örgütsel değişkenlere bakıldığında, okul müdürlerinin öğretimsel liderliğinin okul etkiliği ve okuldaki öğretimin kalitesi açısından çok önemli olduğu düşünülebilir. Nitekim incelenen çalışmaların bazılarında öğretimsel liderliğin, okul çıktısı olarak öğrenci başarısında ve okulun etkililiğinde önemli olduğu belirtilmektedir (Can, 2014; Özdoğru ve Güçlü, 2020).

Araştırmanın bir diğer bulgusu olan, öğretimsel liderlik ile ilgili incelenen çalışmalarda uygulayıcılara yönelik sıklıkla yapılan önerilerin de; okul müdürlerine yönelik hizmet içi eğitim verilmesi, okul müdürlerinin öğretmenlerin mesleki gelişimine destek sunacak etkinlikler düzenlemeleri ve imkanlar sunmaları, okul müdürlerinin lisansüstü eğitim yapması ve okul müdürlerinin atanmasında öğretimsel liderliği kapsayacak şekilde ölçütler geliştirilmesi şeklinde olduğu görülmektedir. Bu bulgular öğretimsel liderliğin araştırmacılar tarafından eğitim ile kazanılabilecek bir liderlik yeterliği olarak görüldüğünün bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Araştırmacılara yönelik yapılan önerilerde ise sıklıkla öğretimsel liderlik ile ilgili gelecekte yapılacak olan araştırmalarda ağırlıklı olarak farklı okul türü ve basamaklarının incelenmesi gerektiği ve farklı örneklem grupları ile araştırılabileceği yönünde önerilere yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmaların önerilerine yönelik dikkat çeken diğer bir bulgu ise nitel ve karma desende araştırmaların yapılması gerektiği yönündeki önerilerdir. Araştırmaların hemen hemen yarısında böyle bir önerinin getirilmesi, okul müdürlerinin öğretimsel liderliği konusunun daha detaylı ve derinlemesine incelenebilmesi için araştırma yöntem çeşitliliğine ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç alanyazında bazı araştırma sonuçlarını da desteklemektedir (Cansoy ve Polatcan, 2019; Kıranlı Güngör ve Aydın, 2019).

Bu sonuçlar doğrultusunda, Türkiye'de okul müdürlerinin yaptığı öğretimsel liderlik araştırmalarında çoğunlukla aynı ölçeklerle benzer yöntemlerin kullanıldığı, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik yapılan önerilerde de benzer konulara değinildiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan bu yönde yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bu doğrultuda mevcut araştırma bulguları, bundan sonra öğretimsel liderliğe ilişkin çalışma yapacak araştırmacılara alanyazındaki boşluğu görme ve çalışmalarını buna göre planlama imkanı sunabilir. Bu bağlamda mevcut araştırma sonuçlarına göre okul müdürlerinin öğretimsel liderliğine yönelik yapılacak araştırmalarda örneklem ile okul tür ve kademelerinde çeşitliliğe gidilmesi, veri toplama araçlarında çeşitliliğin sağlanması, öğretimsel liderliğin öğretmen mesleki öğrenmesi, okul gelişimi ve öğrenci başarısı gibi farklı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi ve öğretimsel

liderliğe yönelik kuramsal çalışmalara ağırlık verilmesi önerilebilir. Bunların yanında öğretimsel liderliğe yönelik nitel ve karma yöntemde daha fazla araştırma yapılması ve ölçek geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi alanyazına katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Akyol, B., Akar Vural, R. & Gündoğdu, K. (2017). İlkokul öğrencilerinin okula aidiyet, okul atmosferi, iklimi ve müdürlerin öğretimsel liderlik becerilerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 291-311.
- Behar-Horenstein, L. S. (1995). Promoting effective school leadership: a changeoriented model for the preparation of principals. *Peabody Journal of Education*. 70(3), 18-40.
- Bellibaş, Ş. M., Bulut, O., Hallinger, P. & Wang, C. (2020). Developing a validated instructional leadership profile of Turkish primary school principals. *International Journal of Educational Research*, 75 (115-133).
- Bellibaş, Ş. M. & Gümüş, S. (2018). Eğitim yönetiminde araştırma. Beycioğlu, K., Özer, N. ve Kondakçı, Y. (Ed.), *Eğitim yönetiminde sistematik derleme çalışmaları* (s. 507). Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, S., & Arslanargun, E. (2015). Öğretim sürecinin yönetimi ve öğrenci başarısının değerlendirilmesine yönelik okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 6(11), 151-174.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö., Karadeniz Ş., & Demirel F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, B. (2014). *Ortaokul Müdürlerinin Liderlik Stilleri ile Öğrenci Başarısı Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Cansoy, R. & Polatcan, M. (2017). Examination of instructional leadership research in Turkey. *International Online Journal of Educational Sciences*, 10 (1), 276 – 291.
- Cemaloğlu, N. & Duran, A. (2020). *Fark Yaratan Başarılı Okul Müdürleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cevher, A.Y. & Yıldırım, S. (2020). Investigation of academic studies on learning styles: systematic review. HAYEF: *Journal of Education*, 17(1); 20-50.
- Cheng, Y. C. (2005). *New Paradigm for Re-engineering Education: Globalization, Localization and Individualization*. Springer, Dordrecht.
- Çakıcı, E. (2010). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Davranışlarını Gerçekleştirme Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çalık, T. & Kılınç, A. Ç. (2018). Öğretim lideri olmanın anlamına ilişkin fenomenolojik bir araştırma. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-13.
- Çalık, T., Sezgin, F., Kavgacı, H., & Kılınç, A. Ç. (2012). Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları ile öğretmen öz yeterliği ve kolektif öğretmen yeterliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2487-2504.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38.
- Gümüş, S., Bellibaş, S. M., Esen, M. & Gümüş, E. (2016). A systematic review of studies on leadership models in educational research from 1980 to 2014. *Educational Management Administration & Leadership*, 1–2, DOI: 10.1177/1741143216659296
- Gümüşeli, A. İ. (1996). *Instructional leadership behaviours of elementary school principals in Istanbul province*. In Proceedings of the III. National Educational Sciences Congress. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bursa.
- Hallinger, P. & Heck, R. H. (1996). Reassessing the principals role in school effectiveness: a review of empirical research, 1980-1995. *Educational Administration Quarterly*, 32(1), 5-44.
- Hallinger, P. & Heck, R. H. (2011). Exploring the journey of school improvement: Classifying

- and analyzing patterns of change in school improvement processes and learning outcomes. *School Effectiveness and School Improvement*, 22(1), 1-27. <http://eric.ed.gov/?id=EJ91476>
- Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *Elementary School Journal*, 86(2), 217-2
- Hallinger, P., P. Piyaman, & P. Viseshsiri. (2017). "Assessing the Effects of Learning-centered Leadership on Teacher Professional Learning in Thailand." *Teaching and Teacher Education* 67, 464–476. doi:10.1016/j.tate.2017.07.008
- Higgins, J. P. T., & Green, S. (Eds). (2011). *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*. <http://handbook-5-1.cochrane.org/> sayfasından erişilmiştir.
- İbrahim, A. S. (1985). *Instructional leadership behaviors of high school principals, department heads and other administrative staff as perceived by teachers and principals (effective schools)*. Doktora Tezi. The Florida State University, ProQuest, UMI Dissertations Publishing, 1985. 8605770.
- Karacabey, F. M., Bellibaş, Ş. M. & Adams, D. (2020). Principal leadership and teacher professional learning in Turkish schools: examining the mediating effects of collective teacher efficacy and teacher trust. *Educational Studies*, <https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1749835>
- Kıranlı Güngör, S., & Aydın, G. (2019). The evaluation of instructional leadership researches between 2002 and 2017 in Turkey. *European Journal of Educational Research*, 8(1), 49-62. doi: 10.12973/eu-jer.8.1.49
- Kış, A., & Konan, N. (2014). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarını gösterme düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(6), 1-17. doi: 10.12738/estp.2014.6.2307
- Koşar, D., Er, E., Kılınç, Ç. A. & Koşar, S. (2017). Öğretmen liderliğine ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi: bir içerik analizi çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(7). doi: 10.29129/inujse.317712
- Leithwood, K., Patten, S., & Jantzi, D. (2010). Testing a conception of how school leadership influences student learning. *Educational Administration Quarterly*, 46, 671–706.
- Leithwood, K., Seashore Louis, K., Anderson, S., & Wahlstrom, K. (2004). *Executive summary: How leadership influences student learning*. New York, NY: The Wallace Foundation.
- Liu, S., & Hallinger, P. (2018). Principal Instructional Leadership, Teacher Self Efficacy, and Teacher Professional Learning in China: Testing a Mediated-Effects Model. *Educational Administration Quarterly*, 54(4). doi: 10.1177/0013161X18769048
- Liu, S., Hallinger, P. & Feng, D. (2016). Learning-centered leadership and teacher learning in China: Does trust matter? *Journal of Educational Administration*, 54(6), 661-682. doi:10.1108/JEA-02-2016-0015
- Marks, H. M., & Printy, S. M. (2003). Principal leadership and school performance: An integration of transformational and instructional leadership. *Educational Administration Quarterly*, 39(3), 370-397.
- Özdoğru, M. & Güçlü, N. (2020). Okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışlarının okul çıktılarına etkisinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 4(2), 88-103.
- Podmostko, M. (2000). Leadership for student learning: Reinventing the principalship. school leadership for the 21st century initiative. A Report of the Task Force on the Principalship. Institute for Educational Leadership, Washington. <http://www.iel.org/publications/21st-century-schoolleadership.html> sayfasından erişilmiştir.
- Saphier, J., King, M., & D’Auria, J. (2006). Three strands form strong school leadership. *Journal of Staff Development*, 27, 51–57.
- Şahin, S. (2011). Öğretimsel liderlik ve okul kültürü arasındaki ilişki (İzmir İli Örneği). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1909-1928

- Şişman, M. (1997). Okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları. IV. Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulan Sözlü Bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2016). Öğretim liderliği davranışları ölçeği: Geçerlik, güvenirlik ve norm çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), 375-400.
- Tanrıöğen, A. (2000). Temel eğitim öğretmenlerinin okul müdürlerinden beledikleri öğretimsel liderlik davranışları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 1920-1927.